

RIMTAUTĖ MARKELYTĖ - JAKAITIENĖ

E I V E N I Ų K A I M A S

Eiveniai – kaimas Zarasų rajone, Dusetų seniūnijoje, tik per 3 kilometrus nutolęs nuo Dusetų.

Lietuviškoje Enciklopedijoje rašoma, kad Eivenių kaimo žemės priklausė Vasaknų dvarui, kurį nuo 1530 metų valdė didikai Radvilos. Po poros šimtmečių žemes perėmė dvarininkai Pliateriai.

Tikrieji dvaro rūmai jau seniai sunykę, jų pėdsakus žymi tiktai besimėtantys plytgaliai ir buvusių didžiulių rūsių duobės.

Caro valdymo metais Eivenių kaimas dvarui nebe priklausė, bet buvo priklausomas nuo caro valdžios, kuri be atodairos jaunus vyrus ėmė į rekrūtus. Vyrai iš rekrūtų grįždavo tik po 25 metų. Tačiau ėjo metai, keitėsi laikai, kaimas išsilaisvino nuo visokių valdžių. Eivenių kaimas buvo gana didelis – 30 trobų, su jose gyvenančiomis gausiomis šeimynomis.

Iki žemės reformos, kaimo žemė buvo suskirstyta rėžiais, kaimiečiams ją dirbti buvo labai nepatogu. Po reformos žemė buvo suskirstyta pagal ją turėjusius žemės šeimininkų plotus ir išdalinta į vienkiemius. Dauguma kaimo gyventojų ėmė keltis į viensėdijas ir kaimas, gyvenęs vieningai – išretėjo. Žmonės atitolo vieni nuo kitų. Tik iš seno įpratimo, sekmadieniais dar susieidavo pabendrauti, aptarti rūpesčius, sėkmes ir nesėkmes.

Eivenių kaimas, tai erdvi laukų platumas, kurios grožį išryškina kalvos ir kalvelės pasiekiančios miškelių žalumomis pasidabinusius kaimo pakraščius. Sunku apsaityti šios žemės kampelio grožį ir širdį glostantį jausmą, ypatingai dar ir dėl to, kad tai yra, jau nedaugelio gyvų esančių, gimtinė.

Eivenių kaimas išsidėstęs tarp dviejų vieškelio. Vienas vieškelis – iš Dusetų į Uteną, tiesiasi per Bikūnų kaimą. Antras – iš Dusetų į Užpalius. Kairėje pusėje, vykstant nuo Dusetų, prie vieškelio glaudžiasi Baraukos miškas. Iš pietinės pusės Eiveniai rubežiuojasi su Avyžių kaimu. Iš vakarų – su Brogiškių kaimu, iš šiaurės – Šlapių kaimas ir Dusetų vienkiemiai.

K A I M A S

NORBERTO MARKELIO SODYBA

Pirmoji kaimo troba iš pietinės pusės buvo Norberto Markelio. Caro valdymo metais čia buvo įsikūrusi daraktorinė mokykla. Vaikus skaityti, rašyti, skaičiuoti, mokė pats Norbertas. Būdamas tik valstietis, kažin ko išmokyti vaikų negalėjo, bet vis dėl to dauguma išmoko skaityti iš maldaknygių (nors vėliau turėjo ir elementorius), išmoko pasirašyti savo pavardę, skaičiuoti.

Norberto pavyzdžiu pasekė jo sūnus Justinas, kuris mokytojavo Duokiškio apylinkėse, Degučiuose. Justino sūnus Leonas jau buvo baigęs pedagoginę mokyklą, dirbo mokytoju Vozgelių pradinėje mokykloje, vėliau – Dusetų vidurinėje mokykloje. Leonas vedė Rožę – Genovaitę Sidarkevičiutę. Jų dukra pasekė tėvo pėdomis – įgavo aukštąjį išsilavinimą, dirbo Ukmergėje. Sūnus Rimgaudas baigė medicinos mokslus.

Senieji Markelių namai – perstatyti. Iš mažos trobelės tapo erdvūs, šviesūs, dideliais langais.

BROLIŲ MARKELIŲ SODYBOS

Zidas, Augustinas, Jonas ir Norba sodybvietę pasidalino į tris dalis ir kiekviename žemės gabale pasistatė trobas. Taip kaimas, skaičiuojant trobomis – išsiplėtė.

Po žemės reformos Markelių žemės valakas buvo išdalintas: 9 hektarų plotas buvo molingas, nederlingas, antras – 8 hektarai – buvo toliau nuo vieškelio ir buvo manoma, kad tai geriausias gabalas. Trečias – 10 hektarų. Jame, beveik pusėje žemės radosi pelkės, buvo apleistas krūmais. Pagal susitarimą, broliai traukė burtus. 9 hektarų sklypas atiteko Augustinui, 10 – Jonui, o 8 – Zidarui.

NORBA MARKELIS

Buvo jų dar ketvirtas brolis – Norba, kuris ilgai tarnavo caro kariuomenėje, sanitariniame batalijone. Grįžęs į Lietuvą, apsigyveno brolio Jono sodyboje. Kaimo žmonės jį vadino daktariuku, todėl susirgę jį kviesdavosi, sulaukdami patarimų - kaip gydytis. Kada kaime ėmė siausti šiltinės epidemija, jis drąsiai ėjo pas sergančius, nešė jiems maistą, malkas, nes suprato ir žinojo, kaip reikia apsisaugiti nuo užkrato. Padėjo dirbti brolio Jono ūkyje, buvo nevedęs.

ZIDARAS MARKELIS

Zidaro gimimo metai nežinomi. Vedė, turėdamas apie 40 metų. Žmoną paėmė iš Kavolių kaimo, Marijoną Grigėnaitę. Susilaukė 4 vaikų – Zidaro, Rožės, Onos ir Benedikto. Tėvas Zidas anksti mirė. Po jo mirties šeima atsidūrė labai sunkioje padėtyje. Vyriausiam sūnui Zidarui buvo 14 metų, visi kiti – mažesni. Be stiprios vyriškos rankos žemę tinkamai dirbti buvo labai sunku. Derliai būdavo menkučiai, ne visada sudorojami, todėl skurdas ir badas šeimą lydėjo, kol paaugo vaikai.

Zidaro Markelio vaikai

Rožė ištekėjo už to paties kaimo ūkininko Mikucko Juozo, ir išsikėlė gyventi į vienkiemį. Jų žemė rubežiovosi su Avyžių kaimo žemėmis. Mikuckas buvo prastas ūkininkas. Jam labiau patiko turguose mainikauti arkliais, lošti kotomis, buvo mėgėjas ir išgerti. Šeima skurdo. Rožės tėvų kraičio gautą sodybą jie pardavė Nemeikšiui, o patys išvažiavo gyventi į Klaipėdą. Vokiečiams užėmus Klaipėdą, išsikėlė į Žagarę, ten statėsi namus, tačiau prasidėjus karui Juozas Mikuckas žuvo nuo atsitiktinės skeveldros. Žmona viską pardavė ir su vaikais, sūnumi ir dukra persikėlė gyventi į Vilnių.

Ona Markelytė ištekėjo už našlio Juozo Ragauskio į Vozgėlių kaimą. Juozas buvo piktas ir mėgstantis išgerti vyras, tačiau žemę prižiūrėjo gerai. Iš kaimo persikėlė į vienkiemį, šeima neskurdo. Išaugino 4 vaikus. Visi vaikai buvo linkę į meną. Jaunesnioji dukra baigė Dailės institutą, dirbo Vilniuje. Sūnus žuvo karo metu. Kitos dvi dukros ištekėjo ir gyveno Vilniuje. Po tėvų mirties vaikai sodybą pardavė.

Pats jauniausias, Benediktas, suaugęs išėjo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Grįžęs iš kariuomenės dirbo Dusetų valsčiuje sekretoriumi. Būdamas Lietuvos savanoris, gavo žemės netoli Avilių bažnytkaimio, Kalvelių kaime. Pasistatė namus, vedė Juliją Raugaitę iš Skinaikių kaimo, dirbo žemę. Duktė tapo mokytoja, sūnus baigęs medicinos mokslus dirbo Vilniuje gydytoju.

Vyriausiam sūnui Zidarui atiteko 8 hektarai tėvų žemės. Apsigyveno su motina vienkiemyje. Dirbo žemę, tačiau užsiėmė ir verslu. Buvo sumanus, mėgo skaityti, užsisakydavo laikraščius. Gerai mokėjo meistrystės darbus. Pasidarė stalus, kėdes, spintas. Buvo ir muzikalus – gerai grojo armonika, smuiku. Buvo mylimas kaimo muzikantas.

Vedė Oną Barzdaitę, kuri buvo gimusi Rygoje ir ten išgyvenusi 12 metų. Onos tėvai Rygoje turėjo nuosavą namą. Artinantis pirmojo Pasaulinio karo pavojams, bijodami karo baisumų, su gausia šeima išvyko į Rusiją, Tomsko sritį.

Grįžę į Lietuvą, Onos tėvai, iš brolio atsiėmė jiems priklausiusius 6 hektarus žemės Dusetų miestelio lauko ribose ir sėkmingai ūkininkavo. Iš čia Zidas ir paėmė į žmonas Oną Barzdaitę, neturtingą, tačiau labai darbščią, mylinčią švarą ir tvarką merginą. Išaugino dvi dukras. Vyresnioji ištekėjusi išvyko gyventi į Anykščius, jaunesnioji – baigusi mokslus dirbo Ukmergėje.

AUGUSTINO MARKELIO SODYBA

Augustinas turėjo tris vaikus – Augustiną, Petrą ir Moniką. Augustinas mirė anksti, dar būdamas jaunas. Monika ištekėjo už Kuzmos į Antažiegės kaimą.

Petras liko šeiminkauti ūkyje, jam burtų keliu atitekusiame 9 hektarų žemės sklype. Vedė nuo Pandėlio kilusią merginą Elzbietą ir išsikėlė į vienkiemį.

Petras su Elzbieta užaugino keturis vaikus: Adolfą, Jaronimą, Birutę ir Algirdą.

Vyriausią sūnų Adolfą leido į mokslą. Baigęs Utenos gimnaziją jis dirbo Zarasuose mokytoju. Karo metu pasitraukė į Vakarų, vėliau išvyko į Ameriką. Amerikoje buvo žinomas kaip prozininkas, išleidęs keletą knygų. Politinio atšilimo metu buvo atvykęs aplankyti tėviškės, kurios jau neberado – tik vienas, kitas akmuo priminė, kad kažkada čia virė gyvenimas.

Jaronimas, baigęs pradinę mokyklą pasiliko namuose, nes reikėjo darbininko ir padėjėjo pasiligojusiai motinai.

Birutė baigė 4 progimnazijos klases, dirbo elektros tinkluose, ištekėjo už Povilo Tumėno, Dusetose pasistatė namus, kur šio metu ir gyvena.

Pokario vėtrų sukūryje Petras ir jo sūnus Jaronims buvo areštuoti, nuteisti ir atsidūrė Vorkutos lageriuose. Tėvas ten ir mirė, Jaronimas žuvo šachtose.

Motina Elzbieta Markelienė liko gyventi Eiveniuose su sūnumi Algirdu. Tačiau 1949 metais juos ištrėmė į Irkutsko sritį. Algirdas tenai vedė rusę ir į Lietuvą nebegrižo.

Birutei pavyko Sibiro išvengti, nes slapstėsi pas motinos gimines. Vėliau Birutė motną parsivežė iš Sibiro, kuri nors ir ligota, bet gerai prižiūrima, dar ilgai gyveno.

Tėvas Augustinas Markelis ir visa jo šeima buvo tikri Lietuvos patriotai, kovojo prieš sovietų režimą, tikėjo Lietuvos laisve, todėl ir buvo represuoti ir atsidūrė Sibiro gulaguose.

JONO MARKELIO SODYBA

Tai trečioji pusbrolių Markelių sodyba. Didžiulis ažuolas, pasodintas senelių ar prosenelių, skiria šias sodybas nuo toliau besitęsiančio kaimo.

Jono Markelio šeima buvo labai gausi, šeimoje augo šeši vaikai: Jonas, Veronika, Aleksas, Ona, Antanas ir Leonas.

Vyriausias sūnus Jonas, ilgai tarnavo kariuomenėje, išsimokslino, gavo karininko laipsnį ir pasiliko gyventi Kaune.

Veronika irgi apsigyveno Kaune, dirbo pardavėja, netėkėjusi.

Aleksas taip pat gyveno Kaune, dirbo Pieno centre, ten sukūrė šeimą, gyveno gerai.

Ona ištekėjo už Marašinsko ir gyveno Vilkijoje.

Jauniausias sūnus Leonas baigė medicinos mokslus, dirbo gydytoju Kauno rajone, Čekiškyje. Už labai gerą darbą, sovietiniais metais buvo apdovanotas „Socialistinio darbo didvyrio“ vardu, „Darbo Raudonosios vėliavos“ ordinu, jam buvo suteiktas nusipelnusio gydytojo vardas. Buvo vedęs, užaugino dukterį ir sūnų.

Žemė atiteko Antanui, kuris vedė turtingo ūkininko dukterį Pauliną Šutaitę iš Kalbutišio kaimo, kuri į namus atnešė didelį kraitį.

Pagal burtus gavo 10 hektarų žemės. Vėliau broliai ir sesuo Veronika jam dar nupirko 10 hektarų. Pats Antanas buvo rūpestingas ūkininkas, aukštas, gražus, turėjo gerą balsą, mėgo pajuokauti. Gavęs tokį žmonos kraitį ir su brolių pagalba Antanas pasistatė gražius, skarda dengtus namus, erdvius ūkinius pastatus. Prie žemės darbų kvietėsi samdinius, nes vienas tiek žemės turėdamas nebespėjo tvarkytis.

Augino du vaikus, Vladą ir Rimtautą. Daug dirbo, gyveno turtingai ir gerai.

Tačiau sudėtingas pokario laikmetis sujaukė visus gyvenimo planus. Antanas išėjo į partizanus. Vieno mūšio metu žuvo. Žmona liko su dviem nepilnamečiais vaikais. Vladas išsimokė vairuotojo amato ir dirbo vairuotoju. Rimtautas, padedant tetai Veronikai, Kaune baigė vidurinę mokyklą, įstojo į Kūno kultūros institutą ir jį sėkmingai baigė. Dirbo sporto mokyklos direktoriumi Kaune. Motiną pasiėmė į Kauną, namus Eiveniuose pardavė. Jo sūnus baigė Medicinos institutą ir dirbo gydytoju Kaune.

JANIŠIŲ SODYBA

Šioje sodyboje 19 a. antroje pusėje gyveno Pimpiai. Jų dukra Grasilė gavo užkurį Norbertą Urbaną iš Avyžių kaimo. Urbanai susilaukė 5 dukterų.

Vyresnioji dukra Barbora, mirus tėvui, gavo užkurį Juozą Janišių. Jis buvo turtingas žmogus, tarnavęs caro kariuomenėje, vėliau dirbęs Pertograde. Keturioms Urbanų dukterims išmokėjo didelius kraičius – po 200 auksinių rublių. Tuo metu tai buvo labai dideli pinigai.

Visos seserys ištekėjo, o Juozas liko šeiminkauti ūkyje. Jiems gimė 10 vaikų, tačiau išgyveno tik trys: sūnus Juozas ir dvi dukros, kurios ištekėjo, o ūkis liko Juozui. Jis kurį laiką ūkyje dirbo su motina, bet jam vedus Emiliją Šileikytę iš Galminių kaimo, tėvai persikėlė gyventi į Dusetas. Juozas liko sodybos ir ūkio šeiminkau.

Po žemės reformos iš kaimo nesikėlė, nes žemė buvo netol sodybos.

Juozas Janišius buvo darbštus, sumanus, mėgęs pažangesnį ūkininkavimą žmogus. Pastatė didelius tvartus, daržinę, pertvarkė gyvenamąjį namą. Visi kaimynai rugius kirto dalgiais, o Juozas įsigijo arklinę kertamąją mašiną, taip palengvindamas savo šeimos darbą. Žmona Barbora buvo labai tvarkinga, taupi, išradinga šeiminkė. Janišiai užaugino 4 dukras – Eugeniją, Nijolę, Aureliją ir Danutę.

Kiekvienais metais, gegužės mėnesį erdvoje Janišių sodyboje, vakarais, užbaigus didžiuosius darbus, vykdavo „Mojavos“, arba Gegužinės pamaldos. Į jas susirinkdavo viso kaimo žmonės. Po maldų, visi susirinkę giedodavo giesmę „Sveika Marija, Motina Dievo“, pasilikę dar kurį laiką pabendraudavo, pasidalindavo savo rūpesčiais

ir naujienomis. Gegužinių maldoms būdavo įrengiamas altorėlis su Dievo Motinos paveikslu, maldas, iškilmingai ir raiškiai skaitydavo pati namų šeimininkė

Ne visiems patiko, kad žmonės gražiai, turtingai gyvena. Susikūrus sovietų valdžiai, Janišių šeima buvo ištremta į Sibirą, Irkuto skaitė. Žmonės tenai vargo apie 10 metų. Grįžę į Lietuvą namus rado nesugriautus. Juose tuo metu gyveno Indrašių šeima iš Pašilės.

Tačiau ilgai savoje sodyboje napsiliko. Kada jiems buvo gražinti pastatai, juos pardavė ir išvyko gyventi į Šilutę. Vėliau persikėlė į Kauną.

Naujasis šeimininkas namus nugriovė ir išsivežė. Liko tik didžiulės liepos, sodas, namo pamatai, kurie ir primena, kad čia gyveno darbtūs žmonės.

JUSIŲ SODYBOS

Buvo du broliai Jusiai – Leonas ir Jonas. Kol buvo gyva motina, ūkį tvarkė pati, abu sūnūs turėjo paklusti jos reikalavimams. Pati motina rinko sūnui Leonui net ir žmoną. Tačiau nesėkmingai. Leonas, neapsikentęs motinos patarinėjimų, vedė pas juos tarnavusią samdinę Teklę ir išsikėlė į vienkiemį. Vaikų nesusilaukė. Po daugelio metų įsidukrino žmonos sesers mergaitę Vandą. Po Jusių mirties namai buvo parduoti, naujieji šeimininkai juos nugriovė ir išvežė iš Eivenių.

Jonas Jusius sovietų valdžios buvo represuotas, nuteistas. Kalėjime išbuvo apie 10 metų. Grįžęs iš kalėjimo, vedė dusetiškę ir apsigyveno Dusetose. Užaugino du sūnus.

PUSBROLIO IGNASIAUS JUSIAUS SODYBA

Iš Eivenių kaimo Ignasius išsikėlė į vienkiemį. Buvo vedęs, užaugino tris vaikus – dukrą ir du sūnus. Ignasius buvo tylus, ramaus būdo žmogus. Su jau paaugusiu sūnumi, vienkiemyje, gražioje vietoje pasistatė erdvius namus, gražiai susitvarkė visą sodybą. Namas stovėjo ant kalnelio, nuo kurio matėsi visa apylinkė.

Tačiau jų šeimos gyvenimas susiklostė nesėkmingai. Vokiečių okupacijos metais, jų dukra, būdama 20 – ties metų susirgo apendicitu ir mirė. Sūnus Antanas, susikūrus sovietų valdžiai, išėjo pas partizanus ir vieno susišaudymo metu žuvo. Neilgai trūkus mirė ir tėvas. Likusi viena motina, nesugebėjo viena gyventi, šeimininkauti. Vis ieškojo, kad ją kas priglaustų. Globėjų atsirado. Ji apsigyveno Dusetose pas Šutus. Namai buvo nugriauti ir išvežti.

Sūnus Linas, pasitraukė į vakarus ir į Lietuvą nebegrižo.

SMALALIŲ SODYBA

Sutuoktiniai Smalaliai turėjo du vaikus – sūnų ir dukterį Uršulę. Tai buvo rūpestinga ir darbšti šeima., gražiai sugyveno, ūkis klestėjo. Gyveno kaime, į vienkiemį nesikėlė. Žemę dirbti padėjo samdiniai. Samdiniai jų ūkyje užsibūdavo ne vienus metus, nes šeimininkai juos laikė kaip savus, neskriaudė, neišnaudojo, visus darbus nudirbdavo drauge.

Šeimininkams susenus, broliui numirus, Uršulė įsidukrino buvusią samdinę, vardu Angelė. Angelė gavo užkurį – Juozą Močiškį iš Didžiadvario kaimo. Tai buvo stiprus, darbtus vyras. Mėgo visur pirmauti – gyvenime ir ūkio darbuose. Labai mėgo arklius – turėjo puikų žirgą, kurį paikinkęs gražiais pakinktais, su Angele važiuodavo į bažnyčią.

Vaikų jie nesusilaukė. Gero ir gražaus gyvenimo laikas baigėsi užėjus pirmiesiems rusams. Močiškiai buvo išvaryti iš namų, jų vietoje apsigyveno sukomunistėję Namajūnai. Vokiečių okupacijos metais Močiškiai grįžo į savo namus, tačiau po karo užėjus sovietams iš jų buvo atimta pusė namo. Antroje namo pusėje buvo apgyvendinta nusigyvenusi Žalkauskų šeima iš Pašilės kaimo. Jų sūnūs, dalyvavę kare, įsirašė į stribus.

Močiškiui mirus, Angelė gal nesugebėjo, gal ir bijojo (jai šiek tiek sutriko psichika) gyventi viena. Ją pasiėmė sesuo į Antalieptę. Gražintus namus pardvė totorių kilmės žmogui.

GRIGĖNŲ SODYBA

Tai pati žemiausia vieta Eivenių kaime. Po lietaus kiemas pažliugdavo. Kad neprisemti batų, einant į trobą, būdavo patiesiamos lentos. Grigėnų žemė buvo išsidėsčiusi į Dusetų vienkiemio pusę. Matomai jie galvojo persilelti į vienkiemį, nes buvo pasistatę tik daržinę.

Šeima buvo labai didelė – jie augino šešis vaikus. Susikūrus sovietų valdžiai, bendradarbiavo su sovietiniais aktyvistais. Vienu metu Grigėnas net buvo išrinkas kolūkio pirmininku. Kadangi buvo neraštingas, iš tų pareigų greit buvo atleistas.

Vėliau šeima persikėlė į Kavolių kaimą. Namai buvo parduoti Urbanavičiams.

JURGIO RAPOLIO SODYBA

Po žemės reformos šeima gavo žemę prie Baraukos miško. Augino du sūnus – Vytautą ir Vladą. Kartu su jais gyveno ir Jurgio sesuo, netekėjusi Barbutė. Į vienkiemį Rapoliai nesikėlė, nors žemė buvo toliau nuo namų. Žemės dirbti važinėjo su arkliu.

Vyresnysis sūnus Vytautas vedė Aldoną Šiuraitę ir išvyko gyventi į Anykščius.

Vladas pasiliko namuose, vedė, susilaukė ir užaugino sūnų ir dukterį.

MIKUCKŲ SODYBOS

Buvo du broliai Mikuckai. Abu buvo Lietuvos savanoriai. Vyresnysis vedė (anksčiau paminėta) Rožę Markelytę ir išsikėlė į vienkiemį. Antras, kaip savanoris, gavo žemės ir iš Eivenių išsikėlė.

ZELIONKŲ SODYBA

Zelionkų šeima Eivenių kaime buvo patys neturtingiausi žmonės. Jie turėjo gal tik 1 ha. žemės ir sukrypusią trobelę. Kad galėtų pragyventi, taisydavo batus, žmona buvo lyg ir siuvėja, bet ja beveik niekas nepasitikėjo. Dažniausiai paimtas siūti medžiagas sugadindavo. Mėgdavo perbėgti per kaimą ir kaimo naujienas išnešiodavo iš trobos į trobą.

Turėjo invalidę dukterį Stefaniją, kuri buvo su kuprele.

Tėvas sovietiniais laikais susidėjo su stribus ir susiradęs kitą moterį pabėgo iš namų. Praėjus kuriam laikui – pasiligojo. Žmona jį parsivedė atgal į savo namus, bet nebeilgai juose gyveno – greit numirė. Buvo išrinktas apylinkės pirmininku, bet dėl neraštingumo buvo greit atleistas. Neilgai trūkus pasimirė ir žmona.

Likusi Stefanija jau buvo suaugusi, savo trobelę persistatė kitoje vietoje – aukščiau, ant kalniuko. Viena ilgai joje negyveno. Trobelę pardavė ir išvyko gyventi į Antalieptę.

BRAČIŠKŲ SODYBA

Kitoje pusėje keliuko buvo Bračiškų sodyba. Iš kaimo jie nesikėlė, nes žemė rubežiovosi su sodyba. Augino keturis vaikus – dvi dukras ir du sūnus: Anelę, Stefaniją, Povilą ir Antaną.

Vyresnioji dukra Anelė ištekėjo ir išsikėlė gyventi į Dusetas.

Jaunesnioji – Stefanija išmoko siuvėjos amato, eidavo pas žmones siūti į namus. Ištekėjo ir apsigyveno netoli Jūžintų.

Povilas ir Antanas dirbo ūkyje. Po karo, susikūrus sovietų valdžiai, Povilas, drauge su kitais jaunuoliais įsijungė į partzaninį judėjimą. Buvo suimtas. Grįžęs apsigyveno Panevėžyje, vedė.

Vyriausias sūnus Antanas liko dirbti žemę. Turėjo problemų dėl nesveikos kojos - vaikščiojo šlubuodamas. Vedė pagyvenusią moterį iš Velaikių kaimo. Vaikų neturėjo. Po jų mirties namai buvo parduoti.

STIMBIRIO SODYBA

Stimbirių šeima pati pirmoji išsikėlė iš Eivenių į Pašilės kaimą. Neaišku, kokiuo būdu ten gavo žemės. Augino du vaikus – Antaną ir Domicelę.

Pats šeiminkas buvo muzikalus. Nors buvo savamokslis, gerai grojo smuiku ir armonika. Mokėjo daug dainų, dainuškų, kupletų, buvo linksmas žmogus.

PUSBROLIŲ MARKELIŲ SODYBOS

Eivenių kaime gyveno dar viena Markelių šaka.- broliai Zidas, Jonas su seserimi, ir jų pusbrolis Antanas. Jonas išėjo užkuriom į Avyžių kaimą, sesuo ištekėjo už Krasausko, kuris gyveno vienkiemyje tarp Pašilės ir Avyžių kaimų ir Eiveniuose nebegyveno.

Zidaro Markelio sodyba

Zidas Markelis gimė 1876 metais, mirė – 1926. Jis ilgai tarnavo caro kariuomenėje, pabaigęs šią tarnybą dar dirbo pas ponus Rusijoje. Grįžęs į Eivenius, greit išsikėlė į vienkiemį, vedė Oną Stimbirytę (1896 – 1977) iš Žebelynės kaimo. Jo vienkiemis rubežiovosi su Šlapių kaimu ir Baraukos mišku. Turėjo 9 hektarus žemės, augino tris vaikus – Eleną, Alfonsą ir Pauliną.

Ilga tarnyba caro kariuomenėje, pakirto Zidaro sveikatą. Jis pasiligojo ir mirė, palikdamas žmoną su mažais vaikais ir dideliame varge. Paaugę vaikai piemenavo pas ūkininkus, o suaugę – tarnavo. Motina visai prasiskolino, už skolas žydai atėmė arklį su visais pakinktais ir ratais. Ne tik vargas, bet ir badas žvelgė šeimai į akis. Kad apdirbtų žemę, skolindavosi arklį ir padargus iš kaimynų, bet tai buvo tik vargingas darbas, neleidęs šeimai tinkamai gyventi.

Pasibaigus karui, visa šeima vėl glaudėsi vienoje vietoje. Visi vaikai jau buvo suaugę ir darbingi. Elena dirbo kolūkyje, Paulė įgijo siuvėjos profesiją ir dirbo Dusetų siuvykloje. Ji ištekėjo už Antano Paberžio, kuris grįžo po 10 metų nelaisvės sovietiniuose gulaguose. Paulė su vyru liko gyventi Eiveniuose, drauge su jais, iki mirties gyveno ir motina.

Namai ir ūkiniai pastatai buvo suremontuoti, iš mažos trobelės be grindų, pasistatė gerą namą, sutvarkė sodybą.

Elena ištekėjo už Petro Stausko iš Jaskoniškių kaimo, susilaukė sūnaus Alvydo. Jis baigė Dailės institutą ir tapo profesionaliu dailininku, foto menininku. Yra surengęs namažai personalinių savo kūrybos parodų, šiuo metu dirba Dusetų kultūros centro dailės galerijos direktoriumi.

Alfonsas, drauge su jaunais bendraminčiais išėjo pas partizanus. Vieno susišaudymo metu buvo sunkiai sužeistas ir netrukus mirė.

Antano Markelio sodyba

Antanas Markelis buvo laisvamanis. Už dainą – „Atsisakom nuo senojo svieto“ , jis buvo caro valdžios nuteistas 12 metų kalėjimo. Po šešerių metų grįžo. Apsivedė su Veronika Urbonaite, kuri atsinešė didelį kraitį (200 auksinių rublių ir ūkio padargus).

Po žemės reformos gavo 9 hektarus žemės gražioje vietoje, ant kalnelio. Persikėlė į vienkiemį, augino tris vaikus – Antaną, Joną ir Vytautą. Drauge su jais gyveno ir sena tėvo Antano motina, kuri buvo visiškai akla.

Sūnus Antanas buvo psichiškai neįgalus. Niekur nesimokino, mėgo mestrauti, kaime pagarsėjo, kaip didžiausias rūkorius.

Jonas baigė 4 skyrius ir dirbo ūkyje.

Vytautas, baigęs pradinę mokyklą, įstojo į Utenos gimnaziją ir, padedant giminėms, mokėsi.

Tėvas Antanas susirgo džiova – tai buvo sunkių caro kalėjimo metų palikimas. Mirė, palikdamas žmoną su paaugliais vaikais. Kadangi buvo laisvamanis, kunigas su bažnyčia jo nelaidojo ir neleido laidoti kapinėse. Antanas Markelis buvo palaidotas netoli namų, gražioje vietoje, ant kalnelio.

Šios laidotuvės buvo neįprastos: iš kažkur atvažiavo dūdų orkestras, prisirinko svetimų žmonių, kurie sakė agitacines kalbas.

Po laidotuvių, žmona Veronika rankų nenuleido, su vaikais sėkmingai dirbo žemę. Veronika buvo smagi kaimo aktyvistė – su jaunimu surengė ne vieną vaidinimą. Kaimo žmonėms tai labai patiko.

Pokario metais Jonas ir Vytautas išėjo pas partizanus. Jie buvo išduoti, areštuoti ir įkalinti Intos lageriuose. Motina su Antanu buvo ištremti į Irkutsko sritį. Antanas tenai ir mirė. Motinai iš Irkutsko buvo leista vykti pas vaikus į Intą.

Jonas ir Vytautas Intoje vedė lietuvaites. Jonas, būdamas silpnos sveikatos Intoje ir mirė. Kada baigėsi bausmės laikas, Vytautas su žmona ir motina grįžo į Lietuvą. Namai Eiveniuose buvo nugriauti, todėl išvyko gyventi pas žmonos tėvus į Kupiškį. Motina Veronika Kupiškyje ir mirė. Vėliau Vytautas persikėlė gyventi į Alytų.

KAZIO MARKELIO SODYBA

Kazio Markelio šeimoje augo trys vaikai – sūnus Aleksas ir dvi dukterys.

Tėvui mirus, dukterims ištekėjus, žemė atiteko Aleksui, kurį kaime visi vadino - Kazio Aleksa. Aleksas ilgai senberniavo, žemės beveik nežiūrėjo. Dažnai trainiodavosi Dusetose pas žydus, pas kaimynus lošdavo kortomis. Paprašytas kaimynų, nueidavo ir iškrėsdavo kaminus. Daugiausiai gyveno pas Stasę Rapolytę. Jau būdamas metuose pradėjo statyti vienkiemyje namą. Namą pasistatė, tačiau langų įsidėti nebesuspėjo – pasiligojo. Dar jaunystėje kaimo vyrai Kazį klausdavo, kodėl jis nesiženiija. Kazys atsakydavo, kad tos, kuri nori už jo tekėti, jam nereikia, o reikia tos, kuri nenori.

Kadangi gyveno vienas, pasiligojusį Kazį pasiėmė sesuo. Pas seserį ir mirė.

JUOZO RAPOLIO SODYBA

Juozo Rapolio šeimoje augo šeši vaikai: Vincas, Stasė, Zidas, Jaronimas, Alfonsas ir Ona.

Vincas ir Jaronimas buvo Lietuvos savanoriai. Po tarnybos, gavo žemės ir išsikėlė iš Eivenių.

Alfonsas Svedasuose išsimokslino pienininku, dirbo pagal specialybę, bet 1941 metais buvo ištremtas į Sibirą. Grįžęs apsigyveno žmonos tėviškėje, Svedasuose.

Ona ištekėjo už Sidarkevičiaus. Stasė ir Zidas liko viengungiai. Zidas sovietų valdžios buvo suimtas, nuteistas ir represuotas. Grįžęs apsigyveno su sesimi Stase, bet nebeilgai gyveno – greit numirė. Stasė liko viena, gyveno kaime iki mirties. Po jos mirties namai atiteko sesers dukrai Rožei Genovaitei Markelienei. Šie namai buvo parduoti medžiotojams.

LIESIO SODYBA

Liesiai, buvo tvarkingiausi ir turtingiausi Eivenių kaimo gyventojai. Po žemės reformos iš kaimo nesikėlė, nes jų žamė nuo sodybvietės tęsėsi iki Baraukos miško. Liesis buvo labai darbštus, sumanus ūkininkas. Stengėsi taikyti pažangius ūkininkavimo metodus – kartais kviesdavosi agronomą, kad patartų kur ką reikėtų pasėti, kad gautų didesnį derlių. Todėl jų ūkis klestėjo. Liesiai vaikų neturėjo. Žemę padėjo dirbti samdiniai. Liesis buvo šiek tiek prasilavinęs, priklausė Dusetų vaksčiaus komitetui.

Buvo paėmę mergaitę – augintinę, bet teisiškai globos neįformino. Su kaimynais sugyveno gražiai, jokių kivirčių ir nesutarimų neiškildavo.

Po karo, sovietų valdžia Liesį areštavo. Pėsčias jis buvo varomas į Uteną. Pakeliui, neišlaikęs pažeminimo ir kankinimų, Liesis mirė. Žmona, palikusi turtingus namus, išvyko pas savo seserį ir į Eivenius nebegrižo.

Liesių namus užvaldė labai nusigyvenę piliečiai iš Kavolių kaimo – Vyšneveckai. Po jų į Liesių namus įsikraustė Žalkauskai iš Pašilės kaimo, kurie labai greitai iššvaistė visą turtą. Buvusi graži sodyba dabar baigia sunykti. Šiuo metu ten niekas negyvena.

JURGIO PAKERIO SODYBA

Pakerių šeima iš Eivenių kaimo išsikėlė. Jų žemė buvo išsidėsčiusi pietinėje kaimo pusėje. Žemė rubežiavosi su Brogiškių kaimu. Jurgis buvo vedęs merginą iš Bilaišių kaimo. Augino du sūnus. Vokiečių okupacijos metais, prasidėjus difterito epidėmijai, vyresnysis sūnus mirė. Su tėvais liko jaunesnysis Antanas.

Tėvas žemės dirbti nemėgo ir nesistengė. Buvo prisiekęs medžiotojas. Turguose mėgo mainyti arklius, taip pat arkliais ir prekiavo. Šeima gyveno gana sunkiai.

Sūnus Antanas baigė Dusetų vidurinę mokyklą ir įstojo mokytis į Vilniaus pedagoginį institutą (dabar Pedagoginis universitetas), baigė humanitarinių mokslų specialybę ir pasiliko dirbti universitete. Čia, kopdamas mokslo pakopomis vis aukštytyn, tapo universiteto profesoriumi. Universitete Antanas Pakerys dirba iki šiolei. Atvyksa į Dusetas, bendrauja su Dusetų Kazimiero Būgos gimnazija, turi sodybą Bilaišiuose.

Po tėvo mirties namai Eiveniuose buvo parduoti, motiną gyventi pas save pasiėmė sūnus Antanas. Antanas Pakerys yra susituokęs su Vilniaus universiteto profesore Viktorija Daujotyte. Tai yra iškili Lietuvos mokslininkų, lituanistų šeima.

Jurgio Pakerio sesuo

Jurgio Pakerio sesuo Anastazija, pagal vyrą – Andrijauskienė, buvo įdomi, išgarsėjusi savo gyvenimo būdu moteris.

Gavusi iš brolio Jurgio savo dalį, ant tėvų sodybvietės pasistatė nedidelę trobelę. Ji buvo linkusi darbuotis su technika. Nusipirkusi arkliais varomą kuliąmąją mašiną, atėjus rudens metui, ūkininkams nuėmus derlių, pradėdavo savo darbus su kuliąmąja ir iš tų darbų sėkmingai pragyvendavo.

Ūkininkai naudojos Anastazijos kuliąmąja ne tik Eivenių kaime, bet ir visoje apylinkėje. Anastazija, visa tepaluota, vaikščiodavo apie dirbančią mašiną, prižiūrėdavo, kad mašina nesustotų, kad darbas vyktų sklandžiai. Per kulimo laiką neblogai uždirbdavo, užtekdavo pragyvenimui iki kito rudens.

Anastazija gyveno vieniša. Po jos mirties giminės trobelę pardavė Juliui Indrašiui iš Pašilės kaimo.

URBANŲ SODYBA

Urbanų namai ir jų gyventojai, kaime buvo vadinami „Barkai“. Daudelis ir nežinojo, kad jų pavardė – Urbanai. Iš kitur atvykę žmonės kaime ieškodavo ne Urbanų, bet teiraudavosi Barkų. Ši pravardė kaime taip įaugo, kad net ir pats šeimininkas šaukiamas Barkum, atsiliepdav, nepykdavo.

Pirmojo Pasaulinio karo metais, Urbanas buvo kaimo seniūnas. Po žemės reformos iš kaimo neišsikėlė, nes jo žemė rubežiavosi su sodybviete. Namai buvo didžiuliai, gražūs, su baltomis langinėmis. Žemės turėjo gal visą valaką.

Kol gyveno tėvai, ūkis klestėjo. Po tėvų mirties ūkį perėmė vyresnioji dukra Elena., kuri buvo nesveika – sirgo epilepsija. Broliai ir seserys, kurių buvo net šeši, nenorėjo

paklusti Elenos reikalavimams. Visi mėgo patinginiauti ir todėl ūkis emė smukti, žemė būdavo prastai įdirbta, derliai vis mažėjo.

Kol buvo gyvas tėvas, jaunesnyji sūnų Broniuką buvo nusprendę išleisti mokytis į Kunigų seminariją. Broniukas mokėsi neblogai, baigęs mokyklą, su vietos klebono rekomendacija įstojo į Kauno kunigų seminariją. Tačiau besimokydamas trečiame kuse – pasiligojo. Matomai jam sutriko psichika, ir seminarijos vadovybė parsiautė jį į namus.

Broniukas nebuvo agresyvus, bet buvo labai savotiškas – vengė savo šeimos narių, lipdavo į medžius ir juose išbūdavo net po savaitę. Šeima po truputį jį prisijaukino. Broniukas pradėjo skaityti knygas, rašyti laiškus nežinia kam ir nežinia kur, tačiau iš nemų nebebėgdavo.

Po karo, prasidėjus partizaniniui judėjimui, į šiuos namus dažnai rinkdavosi partizanai. Čia jie nusiprausdavo, išsidžiovindavo drabužius, gaudavo maisto. Tačiau, jų tarpe atsirado išdavikas, ir vieno parizanų suėjimo metu, sribai apsupo namus. Sargyboje stovėjęs Alfonsas Markelis laiku suspėjo įspėti savo bendražygius ir visi laimingai pasitraukė iš apsupties.

Alfonsas Markelis buvo sunkiai sužeistas ir nuo žaizdų netrukus mirė. Visa Urbanų šeima buvo ištremta į Sibirą. Po daugelio metų iš Sibiro grįžo tik Broniukas su seserimi Adėle. Jie apsigyveno Dusetose.

PETRO BERTAŠIAUS SODYBA

Pertas Bertašius buvo neturtingas Eivenių kaimo gyventojas. Žemės turėjo, tik 2 hektarus. Buvo vedęs, šeima augino penkis vaikus: Antaniną, Aldoną, Antaną, Eleną ir Vygantą. Petras Bertašius mokėjo dengti šiaudinius stogus (dokorius). Tuo metu beveik visų namų stogai buvo dengti šiaudais. Taip Petras užsidirbdavo pragyvenimui. Jo žmona Konstancija buvo kilusi iš Kalbutškės kaimo. Šeima gyveno labai taupiai – turėjo karvę, užsiaugindavo kiauliy. Šeima, taupiai gyvendama, neįklimpo į skolas, buvo sotūs ir apsirengę. Pats Šeimininkas labai daug rūkė, todėl savo darže augindavo tabaką, taip sumažindavęs šeimos išlaidas.

Po šeiminkų mirties namai buvo parduoti.

JUOZO BARZDOS SODYBA

Trys broliai Barzdos – Jonas, Vincas ir Juozas pasidalino po 6 hektarus tėvų žemės. Jono ir Vinco žemė atsidūrė Dusetų vienkiemyje. Tik Juozo žemė pasiliko Eivenių kaime.

Juozas buvo vedęs, turėjo sūnų Ignasių ir dvi dukras. Dukroms ištekėjus, o tėvui pasenus žemė atiteko Ignasiui. Ignasius vedė, susilaukė dviejų dukterų – Rožės ir Genovaitės. Dukros ištekėjo ir išsikėlė iš namų.

Tėvas Juozas su sūnumi Ignasiumi vertėsi bitininkyste. Dar senelis turėjo bitėms avilius išskobtus iš medžių kamienų. Ignasius savo bitelėms pasidarė jau naujoviškus avilius.

Po jų mirties namai buvo parduoti Juozui Kazlui, kuris labai gražiai susitvarkė sodybą ir šiuo metu joje sėkmingai ūkininkauja. Ir gražiai gyvena.

EIVENIŲ KAPINAITĖS

Gale kaimo į Duetų pusę dar išlikę Eivenių kaimo kapinaitės. Nors išlikę tik kapinaitės žymintys akmenys ir visi kapeliai apaugę žole ir eršketrožėmis, nebesimato kryžių, bet jos išliko, kaip Eivenių kaimo relikvija. Viduryje kapinaičių – didelis šermukšnio medis, kuris kiekvieną rudenį pasdabina purpuro raudonumo uogomis.

Nuo XIX amžiaus pabaigos čia jau nebuvo laidojama, nes buvo atidarytos ir pašventintos didžiulės Dusetų kapinės. Nuostabu, kad kapinaitės išliko tuo metu, kada melioracija viską griovė, arė, naikino. Naujieji žemės savininkai ūkininkai Monika ir Alvydas Matuliai, į kurių žemės plotus įeina ir šios kapinaitės, jų nenuniokojo, išsaugojo. Ačiū jiems.

Šios žemės šeimininkė, ūkininkė ir literatė Monika Matulienė, šių kapinaičių atminimui paskyrė vieną savo poezijos rinkinyje „Atspindžiai“ išspausdintų eilėraščių - „Senos kapinaitės“:

„Čia senos kapinaitės apžėlę žole
Tik vienišas šermukšnis siūbuoja šalia
Čia ilsis senoliai ramybė šventa,
Tesaugo juos Dievas
Tvirtovė amžina...“

Tai mūsų protėvių, sunkiai dirbusių Eivenių kaimo žemes, sūriu prakaitu aplaistyta anžinojo poilsio vieta. Niekas jau nebeprisimena, kas čia palaidotas, net Vėlinių metu nebešviečia jų Vėlėms žvakelės. Nebeatmenami jų vardai, nei pavardės. Gal čia ilsisi Markeliai, Jusiai, Rapoliai, Urbanai, Bračiškiai...

Kas žino, gal mes, likusieji buvę senojo kaimo gyventojai, esame į juos panašūs savo išvaizda, charakteriais, būdu. Mes dėkingi jiems, kad mums paliko gerąją dvasią, geriausius genus, nes Eivenių kaime nebuvo atsitikimo, kad kaimynas kaimyną apvogtų, kiltų muštynės, gaisrai ar žūdynės, kad vyktų tarp kaimynų teismai. Smulkius nesutarimus kaimo gyventojai išspręsdavo taikiai, ramiai savo kaimo bendruomenėje.

Kaimas gyveno gražų, pilnakraujį gyvenimą, globojamas Dievo ir mūsų protėvių gerųjų davasių.

Tebūna jiems Amžina ramybė.

ŠIEK TIEK APIE VIENKIEMIUS

Taip susiklostė, kad Eivenių kaimo vienkiemiuose vienoje eilėje įsikūrė penkių Markelių sodybos. Tapatinosi ir jų vardai. Vienkiemiuose gyveno du Antanai, du Zidarai ir Petras. Net ir dviejų Markelių žmonių vardai buvo tokie patys – Onos.

Todėl vietovės, kuriose jie gyveno iš senų laikų turėjo savo pavadinimus: Papušluotė, Kalnelis, Mediniai, Medinėliai, Latuškės. Taip kaimo gyventojams buvo patogiau orientuotis Markelių gausybėje – lengviau atsekti, kur kurio vienkiemis.

Pakalnėlėje, pagal sodybų pakraščius tekėjo nedidelis uprlis, kuris per Baraukos mišką pasiekdavo Šventosios upę ir į ją įsiliedavo. Tai buvo labai gražus upelis, kurio krantai buvo apaugę ajerais, meldais, asiūkliais. Upelis niekada neišdžiūdavo. Gal

labai seniai tai buvo nemaža upė, nes buvusios upės vagos vietoje ir dabar stūkso aukšti skardžiai. Upelis turėjo ir vardą – jis buvo vadinamas Asiūkla. Pavasariais upelio krantai pasipuošdavo purienų žiedais. Pasitaikydavo, kad esant lietingiems rudens orams, Asiūkla išsiliedavo į plačią upę.

Šio upelio ištakos prasidėdavo Vanagupės miško šaltiniuotose pievose. Šiose pievose pražydėdavo šimtai burbuolių. Upelis tekėdavo per Urbanų pievą, kuri buvo vadinama Tiltapieve. Šį pavadinimą pieva gavo galbūt todėl, kad per gilesnę upelio vietą buvo pastatytas medinis tiltelis, kuriuo galėjo vaikščioti žmonės, pravažiuoti vežimai, traukiami arklių. Šis kelias driekėsi per Urbanų, Markelių žemes ir įsijungdavo į Dusetų vieškelį.

Dabar, nei to upelio, nei tų gražių pievų nebėra. Liko tik didžiulis melioracijos griovys, apaugęs krūmynais ir nebešienaujama žole. Melioracija padarė savo darbą – išdarytas visas nuostabus gamtos kampelis.

EIVENIŲ KAIMAS ŠIANDIEN

Eivenių kaimo beveik nebėra. Sodybų vietose likę tik didžiulės liepos, vasaromis dar pražįsta viena kita sulaukėjusi gėlytė, stūkso nugriautų sodybų pamatai, dar išlikę kelios tuščios trobos. Kaime gyvena tik vienas gyventojas, kilęs ne iš Eivenių kaimo, bet atsikėkęs iš kitur.

Iš didelio gražaus Eivenių kaimo, buvusiems kaimo gyventojams, išsibarsčiusiems po visą Lietuvą, liko tik nostalgija ir gražūs prisiminimai.

Buvusi Eivenių kaimo gyventoja Nijolė Janišiutė - Preikšaitienė savo eilėraštyje rašo:

„ Ir auga medžiai kažkieno čia pasodinti.
Didžiulis klevas, liepa išlaki.
Jie pažymėjo pradžia mano kelio,
Jau užmaršty paskendo praetis visa...
Ir kai atklysiu retkarčiais, netyčia
Prie to apleisto sodo, liepų pamirštų,
Dar tebežydinčių, laukiniais tapusių jurginų,
Norėsiu atsiklaupiti, kaip bažnyčioj
Prie to nugriauto namo pamatų.“

Apie Eivenių kaimą medžiagą surinko ir prisiminimus užrašė, buvusi Eivenių kaimo gyventoja, Zidaro Markelio dukra, šiuo metu gyvenanti Dusetose, Rimtautė Markelytė - Jakaitienė. Autorė dėkoja mieloms jaunystės draugėms Nijolei Janišiutei - Preikšaitienei ir Eugenijai Janišiutei - Mackevičienei už pateiktą įdomią medžiagą, pasidalinimą prisiminimais.

Dusetos, 2015 metai